

ГОНЧАР

Валерій Геннадійович
val_go@mail.ua

УДК 330.34

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕФОЛТНИХ ОЧІКУВАНЬFINANCING OF INNOVATION-INVESTMENT ACTIVITY OF UKRAINIAN
ENTERPRISES IN CONDITIONS OF EXPECTATIONS OF THE DEFAULT

У статті досліджена оцінка інноваційно-інвестиційної активності підприємств України в умовах імовірності дефолту. У 2014 році інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1609 підприємств. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій на 1 квітня 2015 р. становив 49150,1 млн. дол. США. Шляхи вирішення проблем: орієнтація на створення зони вільної торгівлі з ЄС; зменшення адміністративних бар'єрів та преференцій на шляху руху капіталів; застосування для інвестиційних цілей низької ставки на прибуток, використання прискореної амортизації, запровадження комплексу податкових пільг та винятків, зокрема звільнення від оподаткування коштів (прибутку), який направляється на реінвестування. Пріоритетними інвестиційними проектами є такі, які спрямовані на розвиток експорторієнтованого та імпортозамінного виробництва.

In the article the score innovation and investment in the enterprises of Ukraine in terms of probability of default. In 2014 the innovative activity in the industry involved 1609 enterprises. Total foreign direct investment on April 1, 2015 amounted to 49.150,1 billion dollars America will. Solutions to problems: focus on free trade zone with the EU; reduction of administrative barriers and preferences to the movement of capital; use for investment purposes of low income rates, the use of accelerated depreciation, the introduction of complex tax incentives and exemptions, including exemption from tax money (profit), which is directed to reinvestment. Priority investment projects are those aimed at the development of export-oriented and import-substituting production.

Ключові слова: дефолт, інновації, інвестиції, підприємства, реінвестування, амортизаційна політика, відсоткова ставка

Keywords: default, innovations, investments, businesses, reinvestment, depreciation policy, interest rate

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Загальна політична нестабільність в Україні на початку 2014 року призвела до економічної нестабільності. На жаль, дії нового уряду, відсутність реальних змін не виправдовують надії на швидке подолання негативних тенденцій в економіці України. Додає негативу очікування технічного дефолту в Україні. Наслідки технічного дефолту для України мають двоякий характер. Офіційне визнання урядом країни своєї неспроможності виконання кредитних зобов'язань провокує падіння курсу національної валюти. Об'ява про дефолт зумовить різке скорочення надходжень інвестицій в економіку України. З іншої сторони, у підсумку на фінансовому ринку залишаться лише найміцніші банки.

При відмові країни обслуговувати кредит і недосягненні згоди щодо реструктуризації боргів, кредитор може подати заяву-позов до міжнародного суду про примусове стягнення компенсації з країни-боржника. Як наслідок, уряд може передати державні підприємства у власність кредитора. Технічний дефолт означає, що з певних технічно-юридичних проблем кредитори не можуть отримати своїх грошей за бонди, але Україна при цьому залишається платоспроможною.

Т.В. Кулініч та М.А. Мричко до проблем української економіки відносять низьку ефективність антимонопольного регулювання; складність

адміністрування податків, технічні бар'єри в процесі відшкодування ПДВ [1, с. 38-39].

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є оцінка інноваційно-інвестиційної активності підприємств України в умовах імовірності дефолту.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасний стан економіки України характеризується експертами як переддефолтний. Для випередження негативних наслідків такого стану необхідний перехід економіки України на інноваційну основу. Динаміка інноваційної активності підприємств України за період 2000-2014 роки наведено у таблиці 1.

За даними Державної служби статистики України у 2014 році інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1609 підприємств, або 16,1 % обстежених промислових підприємств. На інновації підприємства витратили 7,7 млрд. грн., у тому числі на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 5,1 млрд. грн. (або 66,5% загального обсягу інноваційних витрат), на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 1,7 млрд. грн. (22,8 %), на придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 47,2 млн. грн. (0,6 %), інші витрати становили 0,8 млрд. грн. (10,1%). Впровадження інновацій у 2014 році здійснювали 1208 інноваційно активних промислових підприємств (75 %). Інноваційні види продукції впроваджували 600

підприємств. 614 підприємств запровадили нові технологічні процеси. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України у 2014 році: за рахунок власних коштів – 6540,3 млн. грн.; за

рахунок державного бюджету – 344,1 млн. грн.; за рахунок іноземних інвесторів – 138,7 млн. грн.; інші джерела – 672,8 млн. грн. [3].

Таблиця 1

Інноваційна активність підприємств України за період 2000-2014 роки [2]

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками						
			дослідження і розробки ¹	у тому числі		придбання інших зовнішніх знань ²	підготовка виробництва для впровадження інновацій ³	придбання машин обладнання та програмного забезпечення ⁴	Інші витрати
				внутрішні НДР	зовнішні і НДР				
		%	млн. грн.						
2000	18,0	1760,1	266,2	X	X	72,8	163,9	1074,5	182,7
2001	16,5	1979,4	171,4	X	X	125,0	183,8	1249,4	249,8
2002	18,0	3018,3	270,1	X	X	149,7	325,2	1865,6	407,7
2003	15,1	3059,8	312,9	X	X	95,9	527,3	1873,7	250,0
2004	13,7	4534,6	445,3	X	X	143,5	808,5	2717,5	419,8
2005	11,9	5751,6	612,3	X	X	243,4	991,7	3149,6	754,6
2006	11,2	6160,0	992,9	X	X	159,5	954,7	3489,2	563,7
2007	14,2	10821,0	986,4	793,5	192,9	328,4	X	7441,3	2064,9
2008	13,0	11994,2	1243,6	958,8	284,8	421,8	X	7664,8	2664,0
2009	12,8	7949,9	846,7	633,3	213,4	115,9	X	4974,7	2012,6
2010	13,8	8045,5	996,4	818,5	177,9	141,6	X	5051,7	1855,8
2011	16,2	14333,9	1079,9	833,3	246,6	324,7	X	10489,1	2440,2
2012	17,4	11480,6	1196,3	965,2	231,1	47,0	X	8051,8	2185,5
2013	16,8	9562,6	1638,5	1312,1	326,4	87,0	X	5546,3	2290,9
2014*	16,1	7695,9	1754,6	1221,5	533,1	47,2	X	5115,3	778,8

¹ З 2007 року сума внутрішніх та зовнішніх НДР;

² до 2007 року придбання нових технологій;

³ З 2007 року показник віднесено до інших витрат;

⁴ до 2007 року придбання машин та обладнання, пов'язані з упровадженням інновацій;

* дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

На 1 квітня 2015 року обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України становив 41066,6 млн. дол. США, що в розрахунку на одну особу населення склало 958,8 дол. У першому кварталі 2015 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 345,5 млн. дол. та вилучено 223,0 млн. дол. прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення вартості акціонерного капіталу за рахунок переоцінки, втрат та перекласифікації становило 4774,8 млн. дол., у тому числі за рахунок курсової різниці – 4729,6 млн. дол.

Інвестиції надійшли зі 133 країн світу. Із країн Європейського Союзу із початку інвестування внесено 32024,3 млн. дол. інвестицій (78,0 % загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 9042,3 млн. дол. (22,0 %). Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу та боргових інструментів) на 1 квітня 2015 р. становив 49150,1 млн. дол. США. У червні 2015 року порівняно з попереднім місяцем та червнем 2014 року індекс промислової продукції становив відповідно 101,5 % та 81,9 %, за підсумками січня-червня 2015 року – 79,5 %. 83 % загального обсягу прямих інвестицій належить десяти основним країнам-

інвесторам. Найбільші суми інвестицій надійшли з таких країн, як: Кіпр – 11684,3 млн. дол. США (28,5 %), Німеччина – 5421,4 млн. дол. США (13,2 %), Нідерланди – 4957,6 млн. дол. США (12,1 %), РФ – 2198,6 млн. дол. США (5,4 %), Велика Британія – 1897,0 млн. дол. США (4,6 %), Віргінські Острови – 1846,1 млн. дол. США (4,5 %), Франція – 1511,4 млн. дол. США (3,7 %), Швейцарія – 1351,5 млн. дол. США (3,3 %), Італія – 945,5 млн. дол. США (2,3 %) [4].

На перспективи розвитку підприємств різного профілю України різні чинники впливають по-різному. Так, за даними Державного комітету статистики України на промислові підприємства посилений вплив мають: недосконале законодавство; нестача оборотних коштів; низький платоспроможний попит; високі тарифи природних монополій. На сільськогосподарські підприємства посилений вплив мають: високі ціни на пальне; недосконале законодавство; нестача оборотних коштів; високі відсоткові ставки за кредитами. На будівельні підприємства посилений вплив мають: нестача оборотних коштів; високі процентні ставки за кредитами; незабезпеченість фінансування; нестача замовлень на роботи. На транспортні підприємства

посилений вплив мають: нестача оборотних коштів; низький платоспроможний попит; високі податки; нестача та високі ціни на паливні і мастильні матеріали. На торговельні підприємства посилений вплив мають: зростання фізичного обсягу товарообороту за більшістю груп продовольчих товарів; зменшення фізичного обсягу товарообороту за більшістю груп непродовольчих товарів; скорочення обсягів замовлень на вітчизняні товари; зменшення обсягів замовлень на імпорتنі товари. На підприємства сфери послуг посилений вплив мають: нестача оборотних коштів; низький платоспроможний попит; високі податки.

Перспективи розвитку ділової активності сільськогосподарські підприємства пов'язують зі збільшенням обсягів виробництва продукції тваринництва та поліпшенням загального фінансового стану. На промислових, будівельних, транспортних та торговельних підприємствах очікується зменшення кількості працівників; зменшення запасів готової продукції; погіршення фінансового стану та загального обсягу інвестицій. Підприємства сфери послуг очікують погіршення бізнес-клімату та зниження попиту у сфері фінансових та нефінансових послуг; зростання цін на послуги; зниження рівня забезпеченості замовленнями у сфері нефінансових послуг; зменшення капітальних витрат у сфері фінансових послуг; загальне зниження рівня рентабельності.

К.І. Новікова та Л.Ф. Новікова вважають, що для України шляхами вирішення сучасних проблем є: орієнтація на створення зони вільної торгівлі з країнами ЄС; зменшення адміністративних бар'єрів та преференцій на шляху руху капіталів; застосування для інвестиційних цілей низької відсоткової ставки на прибуток, використання прискореної амортизації, запровадження комплексу податкових пільг та винятків, зокрема звільнення від оподаткування коштів (прибутку), який направляється на реінвестування [5].

Ми згодні з Т.В. Романовою та Л.О. Іванець, які стверджують, що для стимулювання інноваційної діяльності у промисловій галузі необхідно: змінити законодавчі акти у галузі інноваційної діяльності щодо пільг і стимулів (знизити податки для підприємств, які розвиваються; удосконалити амортизаційну політику); розширити практику надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів із зниженими відсотковими ставками [6].

Терещенко О.О. при імовірності дефолту підприємства провів розрахунки ціни залучення капіталу з урахуванням фактору ризику. При розрахунку витрат на залучення капіталу визначається ставка дисконтування, тобто коефіцієнт, що застосовується для визначення поточної вартості грошових потоків, які прогноуються на майбутнє. Середньозважена величина витрат на залучення капіталу характеризує норму доходу на вкладений капітал та норму його повернення, відповідно до якої на дату оцінки капіталодавець може вкласти в актив з урахуванням компенсації всіх своїх ризиків, пов'язаних з інвестуванням [7, ст. 65].

Однією із умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки України є удосконалення методології розроблення, оцінювання та відбору інноваційно-інвестиційних проектів. Одним із принципів та механізмів державного інвестування для реалізації проектів, які потребують державної фінансової підтримки, є визначення пріоритетних інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток експортоорієнтованого та імпортозамінного виробництва. Спільне приватно-державне пряме інвестування повинно стосуватись, перш-за все високотехнологічної конкурентоспроможної продукції.

З урахуванням великої енергозалежності підприємств України державну підтримку мають отримати інвестиційні проекти з розвитку інфраструктурних і базових секторів економіки, об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії.

Для залучення інвестицій на міжнародних ринках капіталу актуальними є: консолідація фондових бірж; забезпечення захисту прав споживачів інвестиційних послуг; створення центрального депозитарію цінних паперів, системи клірингу та розрахунків, які мінімізують ризики під час виконання угод з цінними паперами.

Реальний механізм оцінки результатів державного інвестування забезпечить прозорість процесу державної фінансової підтримки інвестиційних проектів.

Дієвий державний моніторинг інвестиційної діяльності включає встановлення відповідальності державних органів і установ за реалізацію державної інноваційної політики.

ВИСНОВКИ

Таким чином, в результаті досліджень можна зробити висновки:

1) окреслені недоліки економіки України в сучасних умовах імовірності дефолту: слабка ефективність антимонопольного регулювання; складність адміністрування податків; технічні бар'єри в процесі відшкодування ПДВ; нестача оборотних коштів підприємств; низький платоспроможний попит; високі тарифи природних монополій; високі ціни на паливо; високі відсоткові ставки за кредитами; незабезпеченість фінансування; нестача замовлень на роботи; високі податки; скорочення обсягів замовлень на вітчизняні товари; максимальна інноваційна активність за питомою вагою підприємств України припадає на 2012 рік (17,4 %); у 2014 році вона знизилася до 16,1 %;

3) основним джерелом фінансування інноваційної діяльності у 2014 році були власні кошти – 6540,3 млн. грн., або 84,98 %;

4) станом на 01.04.2015 року з країн Європейського Союзу із початку інвестування внесено 32024,3 млн. дол. США інвестицій, що становить 78,0 % загального обсягу акціонерного капіталу.

Пропозиції

В результаті досліджень пропонуються шляхи зростання інноваційної активності підприємств України:

- 1) знизити податки для підприємств, які розвиваються;
- 2) оптимізувати (прискорити) амортизаційну політику підприємств;
- 3) інноваційно орієнтованим підприємствам надавати середньострокові кредити із зниженими процентними ставками;
- 4) створити зону вільної торгівлі з країнами ЄС;
- 5) зменшити адміністративні бар'єри та преференції на шляху руху капіталів;
- 6) для інвестиційних цілей застосовувати низькі відсоткової ставки на прибуток;
- 7) запровадити комплекс податкових пільг та винятків, зокрема звільнити від оподаткування кошти (прибутки), які направляються на реінвестування.

Список використаних джерел

1. Т.В. Кулініч, М.А. Мричко Інвестиційна привабливість України та можливі шляхи її підвищення у сучасних умовах [Текст] / Науковий вісник Ужгородського університету. – 2013. – № 2. – С. 34–41.
2. Економічна статистика. Наука, технології та інновації. Державна служба статистики України. –

Офіційний сайт – [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Інноваційна діяльність промислових підприємств України у 2014 році. Державна служба статистики України. Експрес-випуск 14.04.2015 № 97/0/05.3вн-15. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

4. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні-березні 2015 року. Державна служба статистики України. Експрес-випуск 15.05.2015 № 226/0/03.5вн-15. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

5. Новікова К.І., Новікова Л.Ф. Сучасний стан інвестиційно-інноваційної безпеки України / Ефективна економіка. Електронне видання. Дніпропетровський аграрно-економічний університет. – 2014 – № 10.

6. Романова Т.В., Іванець Л.О. Шляхи підвищення інноваційної активності промислових підприємств України / Ефективна економіка. Електронне видання. Дніпропетровський аграрно-економічний університет. – 2015 – № 1.

7. Терещенко О.О. Імовірність дефолту підприємств та витрати на залучення капіталу / [Електронний ресурс]. Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua